

2025 Bülten 7

Almanya ve Vesayet Hali

II. Dünya Savaşı Sonrası Almanya'nın Vesayet Hâli

Immanuel Kant, Aydınlanma Nedir?
Adlı metninde bireyin kendi aklını
başkasının
yönlendirmesi olmadan
kullanamamasını "kendi suçu olan bir
vesayet" olarak tanımlar.
Almanya, II. Dünya Savaşı'nın
ardından tam da bu sorunla karşı
karşıya kalmıştır.

Nazizmin yıkımı sonrası ülke, siyasi düzenini yeniden kurarken aynı zamanda kendi ahlaki ve zihinsel temellerini de sorgulamak zorunda kalmıştır. Müttefik işgali dışsal bir düzen sağlasa da bunun yanında yeni bir bağımlılık türünü de beraberinde getirmiştir. Savaş sonrası vesayet yalnızca dış baskılara değil, içsel güçsüzlüğe, suçla yüzleşme konusundaki isteksizliğe ve otoriteye alışmış bir toplum yapısına da bağlıdır.

1945 sonrasında Batı Almanya

1945 sonrasında Batı Almanya'nın devlet yapısı büyük ölçüde Müttefiklerin yönlendirmesiyle şekillenmiştir. NATO, Marshall Planı ve Avrupa Ekonomik Topluluğu gibi mekanizmalar ülkeye istikrar sağlamış, fakat aynı zamanda siyasal özgüveni sınırlamıştır. Jürgen Habermas, bu süreci "ertelenmiş devrim" olarak adlandırır. Ona göre Almanya demokrasiyi kendi dinamikleriyle değil, dış baskılar altında ve gecikmeli biçimde deneyimlemiştir. Demokrasi kültürünün zayıf olması, toplumsal sorumluluk bilincinin yerleşmesini geciktirmiştir.

Karl Jaspers, Suç Sorunu adlı eserinde kolektif suçtan ziyade “ortak sorumluluk” kavramına dikkat çeker. Ancak savaş sonrası toplumun önemli bir kesimi bu çağrıdan uzak durmuş, geçmişle yüzleşmek yerine “Sıfır Saati” söylemiyle yeni bir başlangıç arzusunu öne çıkarmıştır. Hannah Arendt de bu tavrı “sorumluluktan geri çekilme” olarak yorumlar. Ona göre kötülük çoğu zaman bilinçli bir niyetten değil, düşünmeden uyum sağlamaktan doğar. Theodor W. Adorno da Alman toplumunun geçmişi anlamak yerine ondan uzaklaşmayı tercih ettiğini vurgular. Bu durum Kant’ın belirttiği zihinsel tembelliğin izlerini taşır.

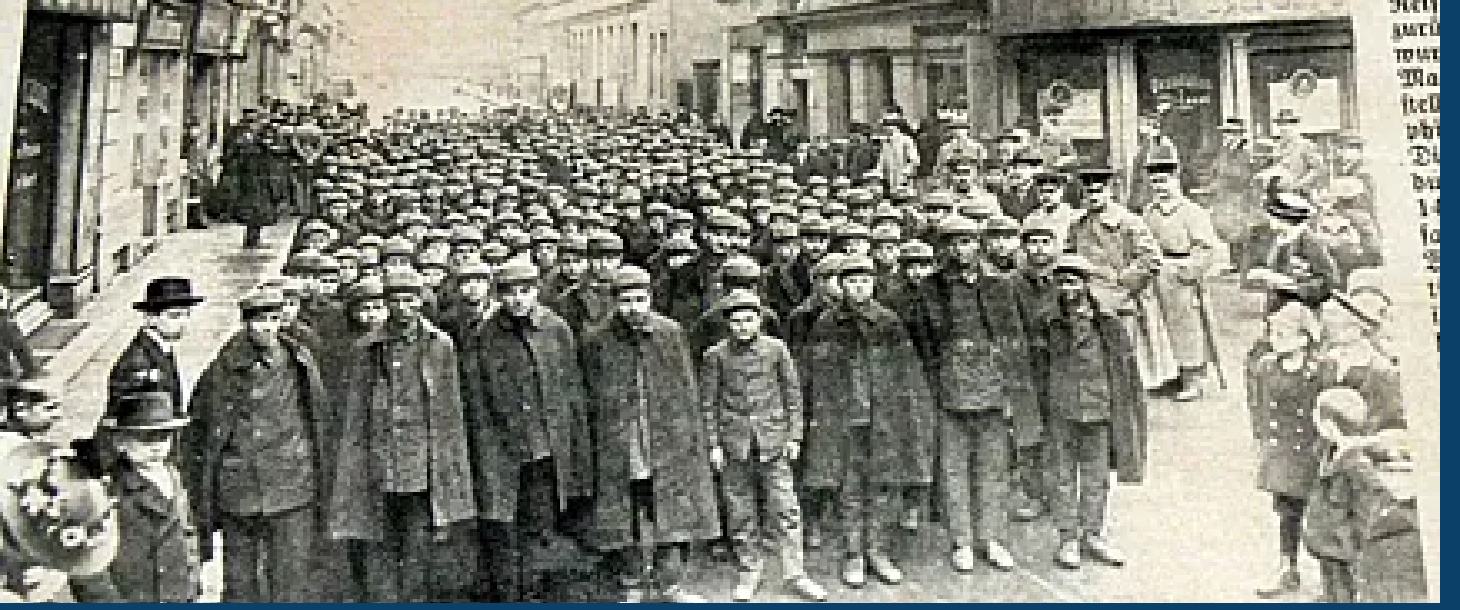

Batı Almanya'nın ekonomik kalkınması ülkeye güven kazandırsa da bu güven çoğu zaman ahlaki bir hesaplaşmayı geri plana itmiştir. Ludwig Erhard'ın politikaları, refahı merkeze alarak siyasi ve toplumsal tartışmaların ağırlığını azaltmıştır.

Frankfurt Okulu ise modern kapitalizmin geliştirdiği araçsal aklın, otoriter düşünme biçimlerine benzer yanlar taşıdığını ortaya koyar. Böyle bir ortamda özgürlük anlayışı siyasal katılımdan çok tüketime dayalı bir yapıya yönelmiştir. Bu da vesayetin sona ermediğini, yalnızca farklı bir biçim aldığını gösterir.

1950'ler ve 1960'lardan itibaren entelektüeller geçmişle yüzleşmeye yönelik çabaları artırmıştır. Adorno ve Habermas'ın katkılarıyla eleştirel düşünce, demokratik kamuoyunun merkezine yerleşmeye başlamıştır. 1968 hareketi ise önceki kuşakların sessizliğini kırmış, hem Nazi geçmişini hem de yeni toplumsal uyum biçimlerini sorgulamıştır. Bu dönem Almanya için önemli bir öz eleştiri sürecinin başlangıcıdır.

Kant'a göre vesayetin temelinde "tembellik ve korkaklık" vardır. Almanya savaş sonrasında fiziksel olarak özgürleşmiş olsa da zihinsel olarak uzun süre dış rehberliğe ihtiyaç duymuştur. Müttefiklerin ve özellikle ABD'nin belirlediği siyasal ve ahlaki çerçeve, ülkenin kendi düşünsel yönelimlerini geliştirmesini sınırlamıştır. Habermas'ın işaret ettiği "dışarıdan kurulmuş devlet" fikri, Almanya'nın uluslararası siyaset içinde onay arayan temkinli tavrını kısmen açıklamaktadır.

Bu çerçevede Friedrich Merz'in "Almanya'nın sorumluluk üstlenmesi" yönündeki son açıklamaları, ülkenin uzun süredir tartışılan bu vesayet sürecinden çıkma arzusunu yansıtır. Fakat aynı zamanda Almanya'nın hâlâ ittifak ilişkileri içinde hareket ettiğini gösterir. Merz'in güvenlik ve savunmaya yaptığı vurgu, ülkenin bağımsızlık isteğinin yanında mevcut yapısal bağılıkları da görünür kılar.

1980'lerde Holokost üzerine artan tartışmalar, barış hareketleri ve hafıza politikaları, Almanya'nın ahlaki bir toplumsal özne olarak kendini yeniden tanımlama çabasını güçlendirmiştir. 1990'daki birleşme ise soruyu yeniden gündeme taşımıştır: Almanya kendi kararlarını üretebilen bir ülke mi, yoksa hâlâ belirli ölçülerde vesayet altında mı? Bugün bu vesayet daha çok zihinsel bir biçimdedir. Uluslararası krizlerde temkinli, ekonomik konularda çekingen, ahlaki söylemlerde ise ihtiyatlı bir tavır görülmektedir.

Almanya'nın modern tarihi, düşünsel ve siyasal olgunlaşmanın yavaş ilerleyen bir öyküsüdür. Kant'ın "Aklını kullanma cesaretini göster" çağrısı bu nedenle hâlâ güncelliğini korur. Almanya, savaş sonrası vesayet hâlinden önemli ölçüde uzaklaşmış olsa da gerçek bir özgürlük ve öz güven, ancak kendi düşünsel ve ahlaki pusulasını dış referanslardan bağımsız biçimde kurduğu zaman mümkün olacaktır.